

Ár 2011, föstudaginn 11. febrúar, er fundur haldinn í úrskurðarnefnd um viðskipti við fjármálafyrirtæki.

Mætt eru: Áslaug Árnadóttir, formaður, Geir Arnar Marelsson, Jóhann Tómas Sigurðsson, Hildigunnur Hafsteinsdóttir og Guðlaug Brynja Ólafsdóttir.

Fyrir er tekið **mál nr. 33/2010**:

M
gegn
Fjármálafyrirtækinu F

og kveðinn upp svohljóðandi

ú r s k u r ð u r :

I.

Málsmeðferð.

Málsaðilar eru M, hér eftir nefndur sóknaraðili, annars vegar og F, hér eftir nefndur varnaraðili, hins vegar.

Málið barst úrskurðarnefndinni 31. ágúst 2010 með kvörtun lögmanns sóknaraðila dagsettri sama dag. Með bréfi nefndarinnar, dagsettu 3. september 2010, var kvörtunin send varnaraðila og honum gefinn kostur á að tjá sig um hana og skýra sjónarmið sín. Svör varnaraðila bárust þann 11. október 2010. Var bréfið sent lögmanni sóknaraðila með bréfi nefndarinnar, dagsettu 12. október 2010, og honum gefinn kostur á að koma á framfæri athugasemdum sínum. Athugasemdir lögmanns sóknaraðila bárust 5. nóvember 2010.

Málið var tekið fyrir á fundum nefndarinnar 26. nóvember og 13. desember 2010, 14. og 28 janúar og 11. febrúar 2011.

II.

Málsatvik.

Þann 22. febrúar 2006 gekkst sóknaraðili í sjálfskuldarábyrgð á tveimur skuldabréfum. Skuldabréf X að fjárhæð 2.400.000 kr. var gefið út af dóttur sóknaraðila. Ábyrgðarmenn á bréfinu voru auk sóknaraðila eiginkona sóknaraðila og sambylismaður dóttur sóknaraðila. Skuldabréf Y að fjárhæð 850.000 kr. var gefið út af eiginkonu sóknaraðila. Ábyrgðarmenn á bréfinu voru auk sóknaraðila, dóttir sóknaraðila og sambylismaður hennar. Bæði lánin höfðu einn gjalddaga, þann 10. ágúst 2006. Ekki verður séð af gögnum málsins að greiðslugeta skuldara hafi verið metin þegar lánin voru tekin í samræmi við samkomulag um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga frá 1. nóvember 2001. Í málinu liggja fyrir tölvupóstsamskipti milli dóttur sóknaraðila og F frá 9. – 16. febrúar 2006 þar sem dóttirin óskar eftir lánaþingreiðslu. Kemur fram í tölvupósti frá F að heildarskuldir hennar við F séu samtals 2.380.000 kr.

Þau lán sem dóttir sóknaraðila og eiginkona sóknaraðila tóku 22. febrúar voru ekki greidd á gjalddaga. Var báðum skuldabréfunum skilmálabreytt þann 14. ágúst 2006 vegna vanskila. Nýr höfuðstóll skuldabréfs X var ákveðinn 2.554.199 kr. og var höfuðstóll skuldabréfs Y ákveðinn 911.417 kr. Gjalddagi var ákveðinn 10. janúar 2007. Undir skilmálabreytingarnar skrifuðu bæði skuldari og ábyrgðarmenn hvors skuldabréfs fyrir sig. Skuldabréfin voru ekki greidd á gjalddaga í janúar 2007.

Þann 13. febrúar 2007 ritaði lögmaður sambýlismanns dótturinnar bréf til varnaraðila þar sem fram kemur að sambýlismaðurinn telji skuldbindingar sínar sem sjálfskuldarábyrgðaraðila óskuldbindandi, þar sem ekki hafi verið fylgt reglum sem felast í samkomulagi um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga frá 1. nóvember 2001, en fyrir liggir að ekki hafi farið fram mat á greiðslugetu skuldara þrátt fyrir ótvíræða skyldu.

Kveður sóknaraðili að honum hafi í kjölfarið verið tilkynnt um það af hálfu varnaraðila að sambýlismaðurinn hafi verið leystur undan ábyrgðinni og að skuldin mundi eingöngu falla á sóknaraðila. Mótmælir varnaraðili því að sambýlismaðurinn hafi verið leystur undan ábyrgðinni og segir að erindinu hafi aldrei verið svarað þar sem sóknaraðili hafi ákveðið að greiða skuldina.

Kveðst sóknaraðili hafa farið á fundi með bankastjóra F og reynt að fá ábyrgð sína fellda niður en án árangurs. Þann 8. mars 2007 barst varnaraðila bréf frá sóknaraðila þar sem hann fór þess á leit við stjórn varnaraðila að komið væri til móts við hann með niðurfellingu að öllu leyti eða hluta á lánum í nafni dóttur hans og eiginkonu hans, sem væru á ábyrgð hans og eiginkonu hans.

Hefur varnaraðili lagt fram fundargerð af fundi stjórnar varnaraðila þann 9. mars 2007 þar sem erindi sóknaraðila var tekið fyrir. Segir í fundargerðinni að lánin séu í vanskilum og standi í u.þ.b. 4 milljónum. Samþykkti stjórnin að fela bankastjóra F að skuldbreyta og lengja lánstíma til allt að 15 ára gegn tryggingum í formi fasteignaveðs og/eða ábyrgðarmanns.

Sóknaraðili kveðst hafa verið mjög veikur á umræddum tíma og ekki haft þrek til frekari aðgerða gegn varnaraðila. Því hafi hann þann 24. apríl 2007 tekið tvö lán. Af framlögðum gögnum má sjá að sóknaraðili tók lán A að fjárhæð 2.700.000 kr. þann 24. apríl 2007. Um er að ræða íbúðalán til 40 ára tryggt með veða á 1. veðrétti í fasteign sóknaraðila. Þá liggur fyrir annað veðskuldabréf, B, undirritað sama dag að fjárhæð 1.750.000 kr. tryggt með veða á 3. veðrétti í fasteign sóknaraðila. Þar eru skuldarar tilgreind bæði sóknaraðili og eiginkona hans og undirrita þau bæði skjalið.

Andvirði lánanna var ráðstafað til greiðslu á skuldabréfi í nafni dóttur sóknaraðila að fjárhæð 2.900.000 kr., skuldabréfi á nafni eiginkonu sóknaraðila að fjárhæð 1.000.000 kr., kreditkortaskuld dóttur sóknaraðila að fjárhæð 483.500 kr. og lántökukostnaði að fjárhæð 91.743 kr. Greiddar hafa verið afborganir af lánunum og ekki hefur komið til vanskila á þeim.

Síðla árs 2009 skrifuðu sóknaraðili og eiginkona hans bréf til varnaraðila þar sem þau óskuðu eftir því að umrædd lán sem tekin voru 24. apríl 2007 yrðu felld niður. Þann 26. janúar barst svar frá varnaraðila þar sem fram kom að stjórn F hefði hafnað erindinu á fundi sínum 23. desember 2009.

Vísaði sóknaraðili málinu til úrskurðarnefndarinnar þann 31. ágúst 2010.

III.

Umkvörtunarefni.

Sóknaraðili gerir þá kröfu með vísan til samkomulags um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga, 36. gr. samningalaga nr. 7/1936 og almennra reglna kröfu- og samningaréttar um rangar forsendur að skuldabréfalán þau sem sóknaraðili skrifaði undir í apríl 2007, A og B, verði ógilt og að ógilt verði sjálfskuldarábyrgð sóknaraðila á skuldabréfum útgefnum þann 22. febrúar 2006, X og Y. Auk þess er þess krafist að varnaraðili endurgreiði sóknaraðila þá fjármuni sem hann hefur greitt í afborganir af skuldabréfum frá 2007, alls 796.525 kr. af skuldabréfi nr. B og 589.677 kr. af skuldabréfi nr. A, samtals 1.386.202 kr., auk vaxta skv. 4. gr. laga um vexti og

verðtryggingu nr. 38/2001 frá gjalddaga hveftrar greiðslu og til þess dags er mánuður er liðinn frá dagsetningu málskotsins en með dráttarvöxtum frá þeim degi skv. 1. mgr. 6. gr. sömu laga til endurgreiðsludags. Þá er einnig krafist endurgreiðslu afborgana af framangreindum lánum sem greiddar hafa verið á meðan á málarekstri fyrir nefndinni stendur auk dráttarvaxta. Loks er gerð krafa um að varnaraðili greiði málskostnað sóknaraðila samkvæmt mati nefndarinnar auk virðisaukaskatts.

Sóknaraðili rökstyður kröfu sína með því að samkvæmt 3. gr. samkomulags um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga hafi varnaraðila borið að láta meta greiðslugetu lántakenda á lánum þeim sem sóknaraðili var ábyrgðarmaður fyrir og tekin voru 22. febrúar 2006. Hafi sóknaraðili ekki afþakkað greiðslumat varðandi lægra lánið og ekki verið slíkt heimilt varðandi herra lánið. Þá hafi varnaraðila borið að kynna sóknaraðila greiðslumatið til þess að hann gæti tekið upplýsta ákvörðun í málinu. Þá hafi borið að kynna sóknaraðila upplýsingabækling um skuldaábyrgðir, sbr. 4. gr. samkomulagsins og láta hann vita af því að til stæði að verja meira en helmingi lánsfjár til að endurgreiða önnur lán skuldara hjá fjármálafyrirtækinu.

Þá gerir sóknaraðili athugasemd við framkomu starfsmanna varnaraðila, sem hann telur að hafi stillt sér upp við vegg og ekki gefið honum neina valkosti aðra en að skrifa undir ný skuldabréf.

Bendir sóknaraðili á úrskurð úrskurðarnefndarinnar nr. 17/2006, þar sem svipaðar aðstæður hafi verið uppi og meiri hluti úrskurðarnefndarinnar hafi talið að varnaraðili hafi gerst brotlegur við samkomulag um notkun ábyrgða á skuldbindingum einstaklinga. Þá er bent á dóm Hæstaréttar í máli nr. 163/2005.

IV.

Athugasemdir varnaraðila.

Varnaraðili krefst þess aðallega að öllum kröfum sóknaraðila verði hafnað. Ef fallist verði að einhverju leyti á kröfu sóknaraðila er þess krafist að endurgreiðslukröfunni verði hafnað að svo stöddu, enda hafi af hálfu sóknaraðila ekki verið gerð nein tilraun til að greina endurgreiðslukröfuna eftir því hvort hún á rót í skuldabréfi sem sóknaraðili var í ábyrgð fyrir vegna dóttur sinnar, eiginkonu sinnar eða greiðslukortaskuld dóttur hans. Þá er þess krafist að ef fallist verði á endurgreiðslukröfu sóknaraðila að einhverju leyti eða öllu verði endurgreiðslan skilyrt við það að sóknaraðili afhendi varnaraðila skilríki fyrir þeim kröfum sem þá rakna við á aðalskuldara.

Varnaraðili byggir aðalkröfu sína á því að sóknaraðili sé sjálfur aðalskuldari að skuldabréfum, dags. 24. apríl 2007, og því eigi samkomulag um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga frá 1. nóvember 2001 ekki við, sbr. 2. gr. samkomulagsins þar sem gildissvið þess sé afmarkað. Kveður varnaraðili nýtt réttarsamband hafa stofnast við sóknaraðila þegar hann hafi ákveðið, án nokkurra þvingana, að greiða upp skuldir dóttur sinnar og eiginkonu með útgáfu nýrra skuldabréfa. Þannig hafi hann leyst aðra ábyrgðarmenn á bréfunum undan skuldbindingum sínum án þess að varnaraðili ætti þess kost að ganga að þeim. Þá segir varnaraðili að sóknaraðili hafi átt þess kost að dreifa ábyrgðinni á milli ábyrgðarmanna á bréfunum, en ekki verði séð að það hafi verið reynt. Vilji sóknaraðila hafi staðið til þess að greiða skuldir dóttur sinnar og til þess hafi hann tekið lán í eigin nafni. Skuldabréfin sem sóknaraðili gaf út þann 24. apríl 2007 hafi frá upphafi verið í skilum hjá varnaraðila og byggir varnaraðili kröfur sína um efndir á reglum samninga- og kröfuréttar um loforð, efndir og skuldbindingagildi samninga.

Varnaraðili byggir kröfur sínar einnig á því að skuldabréfin sem gefin voru út 22. febrúar 2006 hafi verið efnd til fullnustu og séu réttaráhrif þeirra því fallin niður. Lok kröfuréttinda miðist fyrst og fremst við greiðslu þeirra þar sem öll kröfuréttindi hafa það markmið að greiðsla sú sem er efni eða andlag kröfuréttinda fari fram. Þegar það hefur gerst sé hlutverki kröfu lokið og hún liðin undir lok. Þegar ábyrgðarmaður efni skuldbindingu gagnvart kröfuhafa sé hann þar með laus og kröfuréttindunum á hendur honum lokið. Að sama skapi losni aðalskuldari undan skuldbindingu sinni gagnvart kröfuhafa. Það liggi því ljóst fyrir að kröfuréttindum samkvæmt skuldabréfunum frá 2006 hafi lokið með uppgreiðslu þeirra.

Varnaraðili bendir á að réttarstaðan sem upp komi, ef skuldabréf sóknaraðila verði ógilt, sé afar flókin og vandséð að upphafleg skuldabréf dóttur sóknaraðila og eiginkonu sóknaraðila, sem greidd hafa verið upp að fullu rakni við, enda hafi sóknaraðili fengið frumrit skuldabréfanna og víxils vegna greiðslukortaskuldar afhent með áritun um uppgreiðslu þegar hann greiddi umræddar skuldir upp með andvirði nýrra lána. Verði skuldabréfunum frá 2007 vikið til hliðar geti varnaraðili ekki átt kröfu á upphaflegu skuldarana af uppgreiddum skuldabréfum frá 2006, en ef ekki hefði komið til uppgreiðslu skuldanna af hálfu sóknaraðila hefði varnaraðili getað gengið að dóttur og eiginkonu sóknaraðila og öðrum ábyrgðarmönnum skuldabréfanna. Jafnframt bendir varnaraðili á að sóknaraðili eigi samkvæmt meginreglum kröfuréttar endurkröfu á hendur dóttur sinni og eiginkonu sem aðalskuldurum í sama mæli og hann hefur staðið aðalskuldara skil á kröfunni. Sé ekki upplýst hvort að sóknaraðili hafi nýtt sér þann rétt sinn. Þá bendir varnaraðili á að sóknaraðili hafi á þeim rúmu þremur og hálfu ári sem liðin séu frá uppgreiðslu lánanna hafi sóknaraðili greitt af nýjum skuldabréfum á sínu nafni án nokkurs fyrirvara. Kveður varnaraðili sóknaraðila ítrekað hafa lýst yfir vilja sínum til að koma dóttur sinni til hjálpar.

Varnaraðili bendir einnig á að varnaraðila hafi ekki borið skylda til að greiðslumeta eiginkonu sóknaraðila, sbr. lokamálslið 3. mgr. 3. gr. samkomulags um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga, auk þess sem lánsfjárhæðin hafi verið undir 1.000.000 kr. Ekki beri að líta á lánin sem sóknaraðili var í ábyrgð fyrir sem eitt og sama lánið. Bendir varnaraðili á að samkvæmt tölvupósti starfsmanns varnaraðila frá 15. febrúar 2006 hafi heildarskuldir dóttur sóknaraðila við varnaraðila verið 2.300.000 kr. Hún hafi tekið lán að fjárhæð 2.400.000 kr. en móðir hennar hafi tekið lán að fjárhæð 850.000 kr. Það sé því ósannað að lán eiginkonu sóknaraðila hafi runnið til annars en hennar sjálfrar. Þá bendir varnaraðili á að sóknaraðili hafi einnig greitt upp greiðslukortaskuld dóttur sinnar að fjárhæð 483.500 kr. með andvirði skuldabréfanna og sé það málinu algjörlega óviðkomandi. Beri því að hafna ógildingunni sjálfskuldarábyrgðarinnar á skuldabréfi eiginkonunnar og greiðslukortaskuld dótturinnar.

Varnaraðili telur kröfu sóknaraðila um endurgreiðslu á fjárhæð 1.386.202 kr. mjög óskýra og hafi sóknaraðili enga tilraun gert til að greina kröfuna eftir því hvort hún eigi rót í skuldabréfi sem hann var í ábyrgð fyrir vegna dóttur sinnar, eiginkonu eða greiðslukortaskuld dótturinnar. Hafi sóknaraðili ekki reiknað út hverjar afborganir séu af þeirri fjárhæð sem leiði af skuldabréfi því sem dóttirin gaf út og því sé ótækt fyrir nefndina að úrskurða um endurkröfu á öllum afborgunum lánanna þegar fleiri skuldir heyra þar undir en sú sem sóknaraðili gekkst í ábyrgð fyrir árið 2006.

Varnaraðili mótmælir því að sóknaraðili eigi endurkröfurétt vegna afborgana af skuldabréfunum og bendir á að hann hafi greitt af þeim án athugasemda og

fyrirvara um endurgreiðslu í þrjú ár. Vísar varnaraðili um þetta til dóma Hæstaréttar í málum nr. 214/1999 og 204/1985.

Varnaraðili bendir á að sóknaraðili ásamt aðalskuldara og ábyrgðarmönnum hafi skrifað undir skilmálabreytingu á lánum vegna vanskila þeirra í ágúst 2006, án athugasemda um að ábyrgð þeirra stæðist. Þar með hafi þau staðfest ábyrgð sína þrátt fyrir að vita af greiðsluvanda skuldara, en gjalddagi bréfanna var liðinn án þess að komið hefði til greiðslu þeirra. Telur varnaraðili að sóknaraðili hafi tekið upplýsta ákvörðun þegar hann tók ný lán í apríl 2007, enda hafi hann þá þekkt til erfiðrar fjárhagsstöðu dóttur sinnar.

Varnaraðili styður kröfu sína um að ef fallist verði á endurgreiðslukröfu sóknaraðila að einhverju eða öllu leyti verði endurgreiðsla skilyrt á þann veg að jafnhliða endurgreiðslu verði sóknaraðila gert að afhenda varnaraðila skilríki fyrir þeim kröfum, sem þá rakna við á viðkomandi skuldara. Ef endurgreiðsla fari fram er þess krafist að samhliða henni verði sóknaraðila gert að afhenda frumrit skuldabréfa sem hann var í ábyrgð fyrir og honum voru afhent árituð um uppgreiðslu lánanna í apríl 2007. Að öðrum kosti geti varnaraðili ekki innheimt kröfu á aðalskuldara og aðra ábyrgðarmenn.

Varnaraðili mótmælir því að dómur Hæstaréttar í máli nr. 163/2005 og úrskurður úrskurðarnefndar um viðskipti við fjármálafyrirtæki nr. 17/2006 hafi fordæmisgildi í máli þessu. Þá mótmælir varnaraðili fullyrðingum sóknaraðila um að varnaraðili hafi lánað dóttur hans langt umfram greiðslugetu og telur að sýnt hafi verið fram á greiðslugetu í tölvupósti frá 9. febrúar 2006 til starfsmanns F. Þá kveður varnaraðili upplýsingabækling um skuldaábyrgðir hafa legið frammi á skrifstofu varnaraðila á umræddum tíma og hafi allir viðskiptamenn átt þess kost að kynna sér hann.

Þá mótmælir varnaraðili því að hann hafi ekki starfað í samræmi við eðlilega og heilbrigða viðskiptahætti og venjur á fjármálamarkaði, sbr. 19. gr. laga um fjármálafyrirtæki. Hafi sóknaraðila verið sýnt fyllsta tillit, honum hafi verið leiðbeint og staðan útskýrð fyrir honum hverju sinni. Þá er því mótmælt að sóknaraðili hafi verið beittur þrýstingi til að skrifa undir ný skuldabréf árið 2007.

VI.

Niðurstaða.

Í málinu er deilt um fjögur skuldabréf. Annars vegar ábyrgð sóknaraðila sem ábyrgðarmanns á tveimur skuldabréfum útgefnum 22. febrúar 2006 og hins vegar gildi tveggja skuldabréfa sem annars vegar sóknaraðili gaf út og hins vegar sóknaraðili og eiginkona hans gáfu út þann 24. apríl 2007.

Óumdeilt er að sóknaraðili, ásamt tveimur öðrum aðilum, gekkst í sjálfskuldarábyrgð á tveimur skuldabréfum þann 22. febrúar 2006. Annars vegar var um að ræða skuldabréf X að fjárhæð 2.400.000 kr. sem gefið var út af dóttur sóknaraðila. Hins vegar var um að ræða skuldabréf Y að fjárhæð 850.000 kr. var gefið út af eiginkonu sóknaraðila.

Samkomulag um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga, dagsett 1. nóvember 2001, tekur m.a. til þess þegar einstaklingur gengst í sjálfskuldarábyrgð, sbr. 2. gr. samkomulagsins. Samkvæmt 3. gr. samkomulagsins er fjármálafyrirtæki skylt að meta greiðslugetu greiðanda nema ábyrgðarmaður óski sérstaklega eftir því með skriflegum hætti að svo verði ekki gert. Fjármálafyrirtæki er þó ávallt skylt að greiðslumeta skuldara þegar ábyrgð ábyrgðarmanns á skuldum viðkomandi skuldara nema meira en 1.000.000 kr. Þá segir í lokamálslið 3. mgr. 3. gr. samkomulagsins að hjónum eða

fólki í óvígðri sambúð sé heimilt að undanskilja fjármálafyrirtæki frá skyldu til greiðslumats, vegna ábyrgðar á skuldum hvors annars.

Samkvæmt 3. mgr. 4. gr. samkomulagsins skal tryggt að ábyrgðarmaður geti kynnt sér niðurstöðu greiðslumats áður en hann gengst í ábyrgðina, enda liggja fyrir að greiðandi hafi samþykkt það. Bendi niðurstaða greiðslumats til þess að greiðandi geti ekki efnt skuldbindingar sínar, en ábyrgðarmaður óskar eftir að lán verði veitt engu að síður, skal hann staðfesta það skriflega.

Ekki liggja fyrir nein gögn um það að varnaraðili hafi metið greiðslugetu dóttur sóknaraðila, útgefanda skuldabréfs X eða eiginkonu sóknaraðila, útgefanda skuldabréfs Y, áður en sóknaraðili gekkst í ábyrgð fyrir greiðslu umræddra lána. Þá liggja ekki fyrir gögn um að sóknaraðili hafi óskaði sérstaklega eftir því skriflega að greiðslugeta eiginkonu sóknaraðila yrði ekki metin eða að sóknaraðili hafi undanskilið varnaraðila frá skyldu til greiðslumats á grundvelli hjúskaps þeirra. Verður því að miða við að greiðslumat hafi ekki farið fram.

Samkvæmt 3. mgr. 3. gr. samkomulags um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga var varnaraðila skylt að meta greiðslugetu dótturinnar og eiginkonunnar. Verður varnaraðili að bera allan halla af því að slíkt greiðslumat fór ekki fram og þar með hvort að sóknaraðili hefði eftir sem áður gengist í ábyrgð fyrir dóttur sína og eiginkonu eftir að hafa kynnt sér mat á greiðslugetu þeirra. Því hefðu verið fyrir hendi forsendur til að víkja til hliðar ábyrgð sóknaraðila á umræddum skuldabréfum á grundvelli 36. gr. laga nr. 7/1936 um sammingsgerð, umboð og ógilda löggerninga, en þar sem kröfurnar hafa verið greiddar að fullu verður ábyrgðinni ekki vikið til hliðar.

Það að skuldari, sóknaraðili og aðrir ábyrgðarmenn hafi þann 14. ágúst 2006 skrifað undir skilmálabreytingarnar skuldabréfanna, þar sem skuldabréfunum var skilmálabreytt vegna vanskila og nýr höfuðstóll ákveðinn breytir því ekki að framkvæmd varnaraðila við öflun skuldaábyrgða þegar skuldabréfin voru gefin út var ekki í samræmi við samkomulag um notkun ábyrgða. Enda liggja ekki fyrir gögn sem staðfesta að sóknaraðili hafi verið gefinn kostur á að hætta við að gangast í sjálfskuldarábyrgð vegna umrædds skuldabréfs áður en hann skrifaði undir skilmálabreytingarnar.

Afgreiðsla varnaraðila á erindi sóknaraðila, sem mótttekið var þann 8. mars 2007, þar sem sóknaraðili óskaði m.a. eftir því að varnaraðili felldi niður ábyrgð sóknaraðila og eiginkonu hans á umræddum lánum var ekki í samræmi við framangreint samkomulag um notkun ábyrgða sem varnaraðili var aðili að, en varnaraðili neitaði umleitunum sóknaraðila. Í stað þess var sóknaraðila boðið að skuldbreyta lánunum og lengja lánstíma til allt að 15 ára gegn tryggingum í formi fasteignaveðs og/eða ábyrgðarmanns.

Þann 24. apríl 2007 tók sóknaraðili lán A að fjárhæð 2.700.000 kr. Þá liggur fyrir annað veðskuldabréf, B, undirritað sama dag að fjárhæð 1.750.000 kr. Þar eru skuldarar tilgreind bæði sóknaraðili og eiginkona hans og undirrita þau bæði skjalið.

Andvirði lánanna var ráðstafaði til greiðslu á skuldabréfi í nafni dóttur sóknaraðila að fjárhæð 2.900.000 kr., skuldabréfi í nafni eiginkonu sóknaraðila að fjárhæð 1.000.000 kr., kreditkortaskuld dótturinnar að fjárhæð 483.500 kr. og lántökukostnaði að fjárhæð 91.743 kr. Var þar með lokið greiðslu á skuldabréfum X og Y. Krefst sóknaraðili nú ógildingar á umræddum lánum og endurgreiðslu á afborgunum á þeim. Varnaraðili krefst þess hins vegar að öllum kröfum sóknaraðila verði hafnað.

Af 2. gr. samkomulags um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga er ljóst að samkomulagið tekur til allra skuldaábyrgða og þess þegar einstaklingur hefur gefið út

leyfi til að veðsetja fasteign sína til tryggingar skuldum annars einstaklings. Það tekur hins vegar ekki til þess þegar einstaklingur tekur sjálfur lán. Því er ljóst að samkomulag um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga á ekki beint við lán A og lán B sem sóknaraðili annars vegar og sóknaraðili og eiginkona hans hins vegar tóku þann 24. apríl 2007.

Í ljósi framangreinds verður því að telja að stofnast hafi gildur samningur milli sóknaraðila og varnaraðila annars vegar og sóknaraðila, eiginkonu hans og varnaraðili hins vegar. Kemur þá næst til skoðunar hvort að víkja megi samningnum til hliðar á grundvelli 36. gr. laga nr. 7/1936, um samningsgerð, umboð og ógilda löggerninga.

Í 1. mgr. 36. gr. segir að samningi og öðrum löggerningum megi víkja til hliðar í heild eða að hluta, eða breyta, ef það yrði talið ósanngjarnt eða andstætt góðri viðskiptavenju að bera þá fyrir sig. Í 2. mgr. greinarinnar segir að við mat samkvæmt 1. mgr. skuli líta til efnis samnings, stöðu samningsaðilja, atvika við samningsgerðina og atvika sem síðar komu til.

Skoða þarf lán A og lán B í sitthvoru lagi.

Hvað varðar lán A, þar sem sóknaraðili er einn skuldari, er fjárhæð þess, 2.700.000 kr., nálægt því að vera sú sama og fjárhæð skuldar dóttur sóknaraðila á grundvelli skuldabréfs X, sem var 2.900.000 kr. Ljóst er að varnaraðili átti frumkvæði að útgáfu umrædds skuldabréfs, sbr. fundargerð frá stjórnarfundum 9. mars 2007. Þegar skuldabréfið var gefið út var ekki jafnræði með aðilum og verður að skoða vilja sóknaraðila til samningsgerðar með hliðsjón af því. Þá verður ekki talið að varnaraðili hafi í umræddu máli starfaði í samræmi við eðlilega og heilbrigða viðskiptahætti og venjur á fjármálamarkaði, en á fjármálafyrirtækjum hvílir skylda til þess á grundvelli þágildandi ákvæðis 19. gr. laga um fjármálafyrirtæki, nr. 161/2002, sbr. núgildandi 1. mgr. 19. gr. laganna. Með því að sóknaraðili tók lán A öðlaðist varnaraðili kröfu á hendur honum, sem hann hefði annars ekki fengið og átti ekki lögvarinn rétt til. Virðist af hálfu varnaraðila ekki hafa verið gerð nein tilraun til að innheimta skuldirnar hjá aðalskuldurum þeirra, dóttur sóknaraðila og eiginkonu sóknaraðila.

Þegar á allt þetta er litið, verður að telja, að atvik við samningsgerðina og staða samningsaðila geri það að verkum, að varnaraðili geti ekki haldið umræddu láni A upp á sóknaraðila. Ber því með skírskotun til 36. gr. laga nr. 7/1936 um samningsgerð, umboð og ógilda löggerninga, sbr. lög nr. 11/1986, að ógilda skuldabréf A.

Hvað varðar lán Y þá eru lántakar þar bæði sóknaraðili og eiginkona hans. Þar sem ekki kemur annað fram á skuldabréfinu er gengið út frá því að þau beri ábyrgð á láninu in soldium. Ljóst er að það lán var m.a. notað til að greiða niður skuldabréf á nafni eiginkonu sóknaraðila, lán Y, að fjárhæð 1.000.000 kr. og var þar með greiðslu lokið á því skuldabréfi. Það er því ljóst að eiginkona sóknaraðila var ekki að stofna til nýrrar skuldar við varnaraðila með útgáfu þess bréfs og því er ekki unnt að ógilda skuldbindinguna hvað hana varðar, enda hafa ekki verið lagðar fram kröfur þess efnis í málinu.

Hins vegar eiga sömu sjónarmið við um skuldbindingargildi þessa láns og láns A hvað sóknaraðila varðar að því leyti sem lánið var notað til að greiða upp skuldir sem tengdust skuldabréfum þeim sem hann var ábyrgðarmaður fyrir. Verður því að telja, með vísan til 36. gr. laga nr. 7/1936 um samningsgerð, umboð og ógilda löggerninga, sbr. lög nr. 11/1986, með sömu rökum og hér að framan að varnaraðili geti ekki haldið umræddu láni Y upp á sóknaraðila að því leyti sem lánið var notað til að greiða upp skuldir sem tengdust skuldabréfum þeim sem hann var ábyrgðarmaður fyrir. Í því sambandi er bent á að fyrir liggur að sóknaraðili notaði 483.500 kr. af

andvirði lánanna til að greiða niður kreditkortaskuld á nafni dóttur sóknaraðila, en sú skuld tengdist ekki þeim skuldabréfum sem gefin voru út þann 22. febrúar 2006.

Ógilding hefur almennt þau réttaráhrif að greiðslur verða ekki inntar af hendi og ef greiðslur hafa farið fram er meginreglan sú að þeim ber að skila aftur. Verður ekki talið að sóknaraðili hafi fyrirgert rétti sínum til endurgreiðslu með því að hafa látið líða tvö og hálf ár frá útgáfu skuldabréfanna í apríl 2007 þar til hann ritaði varnaraðila bréf síðla árs 2009 og óskaði niðurfellingar á umræddum lánum. Ber varnaraðila því að endurgreiða sóknaraðila þær afborganir skuldabréfs A sem greiddar hafa verið. Endurgreiðslufjárhæðin skal bera vexti skv. 4. gr. laga um vexti og verðtryggingu nr. 38/2001 frá greiðsludegi hvernar afborgunar. Þá skal endurgreiðslufjárhæðin bera dráttarvexti samkvæmt 1. mgr. 6. gr. laga nr. 38/2001 frá 30. september 2010 til greiðsludags.

Ú r s k u r ð a r o r ð:

Skuldabréf A gefið út af M þann 24. apríl 2007 skal vera ógilt. Ber F að endurgreiða M þær afborganir umrædds skuldabréfs, sem greiddar hafa verið. Endurgreiðslufjárhæðin skal bera vexti skv. 4. gr. laga um vexti og verðtryggingu nr. 38/2001 frá greiðsludegi hvernar afborgunar. Þá skal endurgreiðslufjárhæðin bera dráttarvexti samkvæmt 1. mgr. 6. gr. laga nr. 38/2001 frá 30. september 2010 til greiðsludags. Skuldbinding M á láni B skal vera ógild að frádregnum 483.500 kr.

Reykjavík, 11. febrúar 2011.

Áslaug Árnadóttir

Geir Arnar Marellsson
Hildigunnur Hafsteinsdóttir

Jóhann Tómas Sigurðsson
Guðlaug Brynja Ólafsdóttir